

«Η ποθούμενη σφαγή», ο βίος του Αγίου Ευθυμίου του Δημητσανίτου

/ [Γνώμες](#)

Ονομάζουμε «Νεομάρτυρες» τους αγίους που μαρτύρησαν κυρίως στα χρόνια της Τουρκοκρατίας, αλλά και όλους όσοι έλαβαν το στέφανο του μαρτυρίου εσχάτως, ακόμα και στις μέρες μας, γιατί δυστυχώς και ευτυχώς συνάμα και στην εποχή μας έχουμε μάρτυρες.

- Του Αρχιμ. Ιακώβου Κανάκη

Αποτελούν οι Νεομάρτυρες έναν μεγάλο αριθμό αγίων, οι οποίοι σε χρόνια δύσκολα και σκοτεινά, «έλαμψαν» και φώτισαν με το παράδειγμά τους την περιοχή που έζησαν, αλλά και όλη την οικουμένη. Στα χρόνια της Τουρκοκρατίας είναι πλέον γνωστό, κυρίως μέσα από τα κείμενα, ότι το να πίστευες στον Χριστό, σήμαινε ότι αμφισβητούσες τον κατακτητή και την θρησκεία του. Κινδύνευε η ζωή σου. Πράγματι, έχουμε πολλούς αγίους μάρτυρες από την εποχή αυτή, άνδρες και γυναίκες, κληρικούς, μοναχούς, γέροντες σε ηλικία, νέα παιδιά, ακόμα και βρέφη. Όλοι αυτοί, σε κάποια στιγμή, ομολογούσαν φανερά την πίστη τους στο Χριστό και «περνούσαν από το μαχαίρι των δημίων».

Θα αναφέρουμε πρώτα ποιες ήταν και οι προϋποθέσεις για να φθάσει ένας πιστός στο μαρτύριο.

Το σημαντικότερο για τον υποψήφιο μάρτυρα είναι η πίστη του. Είναι σημαντικό ότι η ακλόνητη πίστη είναι το μεγάλο γεγονός σε κάθε άνθρωπο. Οι άνθρωποι, πιστοί ή άπιστοι έχουν σχεδόν τα ίδια προβλήματα, ζουν στην ίδια κοινωνία. Η σημαντική διαφορά όμως είναι, η οποία τους διαχωρίζει, είναι ότι οι πρώτοι έχουν δύναμη, υπομονή και κουράγιο, που πηγάζει από την πίστη τους, ενώ οι δεύτεροι βυθίζονται στην απόγνωση. Η πίστη τους δηλώνει την απόλυτη εμπιστοσύνη τους στο Θεό. Δηλώνει ότι παραδόθηκαν στο θέλημά Του. Αυτό αποτελεί ένα δώρο του Θεού και συνάμα καρπό του πνευματικού αγώνα του κάθε ανθρώπου. Δεν είναι εύκολο να θυσιάσεις τη ζωή σου για τον Θεό και μάλιστα δεχόμενος φρικτά βασανιστήρια. Ο Θεός «διαβάζει» την βαθύτερη διάθεση του ανθρώπου, «βλέπει» τον φιλότιμο αγώνα του και του «χαρίζει» την πίστη.

Ένα δεύτερο σημείο για τον πιστό που οδηγείται στον μαρτύριο είναι «η σωστή στιγμή». Έχουμε παραδείγματα, που περιγράφονται στα Συναξάρια, ανθρώπων που από κάποιον ζήλο ή ενθουσιασμό προχωρούσαν στο μαρτύριο. Όμως, όταν έφθαναν μπροστά στην «παγωμένη λίμνη», στα τροχισμένα μαχαίρια, στη λαιμητόμο ολιγοπιστούσαν και τότε όχι μόνο δεν επετύγχαναν τον «στέφανο», αλλά αντίθετα γινόντουσαν περίγελος των κατακτητών και των εχθρών της Πίστεως. Οι πνευματικοί πατέρες είναι αυτοί, σύμφωνα με την Ορθόδοξη Παράδοση, που ορίζουν το «πότε». Εκείνοι που είναι φωτισμένοι και γνωρίζουν την ψυχή του πιστού λένε πότε είναι ώριμη μια τέτοια τόσο σημαντική απόφαση, να βρεθεί δηλαδή ο πιστός μέσα στην «μαρτυρική αρένα». Με την «ευχή» όταν γίνονται όλα, έχουν αγαθό αποτέλεσμα. Κινήσεις ενθουσιασμού και επίδειξης δεν έχουν αγαθή έκβαση. Είχαμε δυστυχώς στα χρόνια της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας το φοβερό φαινόμενο ολόκληρα χωριά να τελούν την τελευταία τους Θεία Ευχαριστία, μαζί με τον ιερέα τους και στην συνέχεια να αλλαξοπιστούν. Όλα αυτά όμως τα

άκουγαν άλλοι, πιστοί άνθρωποι και περίμεναν την ώρα για να ομολογήσουν την πίστη τους αυτή ενώπιον όλων. Μάλιστα είχαμε τέτοια φαινόμενα, όταν επανέρχονταν από την πλάνη, όταν δηλαδή είχαν αρνηθεί τον Χριστό και επέστρεφαν στην χριστιανική Εκκλησία. Τέτοια περίπτωση είναι του Αγίου Ευθυμίου για τον οποίο θα κάνουμε στην συνέχεια αναφορά.

Ένα ακόμα στοιχείο του υποψηφίου για μαρτύριο είναι η πεποίθησή του ότι ανήκει σε μια πνευματική οικογένεια, την Εκκλησία. Δεν ήταν το μαρτύριό του μόνο μια πράξη προσωπική, αλλά ζούσε και δρούσε ως μέλος μιας εκκλησιαστικής κοινότητας. Η πράξη του ήταν πράξη και όλης της πνευματικής του οικογένειας. Όλοι μαζί στην χαρά, αλλά και «όλοι μαζί» στο μαρτύριο. Τα μαρτύρια, τα οποία γίνονταν πολλές φορές ενώπιον των αδελφών χριστιανών, συγγενών και άλλων, δυνάμωνε την πίστη όσων ζούσαν αυτό το γεγονός μπροστά τους. Γινόταν κάτι που δεν ήταν φυσικό. Όσο θανάτωναν τους χριστιανούς, με σκοπό κάποια στιγμή να τους εξολοθρέψουν, τόσο φούντωνε η πίστη των υπολοίπων και στηρίζονταν πνευματικά, μέχρι να ερχόταν η δική τους σειρά. Ποτιζόταν η Εκκλησία με τα μαρτυρικά τους αίματα και «στερεωνόταν» ακόμα πιο σταθερά.

Για τους νεομάρτυρες της Τουρκοκρατίας έχει γράψει ο Άγιος Νικόδημος ο Αγιορείτης. Είναι ένα σπουδαίο έργο το οποίο μας περιγράφει και διασώζει τις διηγήσεις των μαρτυρίων. Το έργο του αυτό, μαζί με την προσευχή του από το Άγιο Όρος, τόνωσε τις ψυχές των Ελλήνων, σε μια περίοδο, πού το είχαν απόλυτη ανάγκη. Το «Νέο Μαρτυρολόγιο» απετέλεσε μια πηγή γνώσης και εμπειρίας για τους βίους των μαρτύρων της εποχής, αλλά και διαχρονικά μας αφυπνίζει. Αφενός γνωρίζοντας και αναλογιζόμενοι «τα μαρτυρικά αίματα της Εκκλησίας» και αφετέρου στηρίζοντας τον κάθε άνθρωπο στα καθημερινά του «μαρτύρια».

Όμως μετά τα εισαγωγικά αυτά περί των Νεομαρτύρων, θα κάνουμε αναφορά σε έναν εξ αυτών, τον άγιο Ευθύμιο τον εκ Δημητσάνας.

Ο Άγιος κατά κόσμον λεγόταν Ελευθέριος Ηλιόπουλος και γεννήθηκε στην ιστορική πολίχνη, την Δημητσάνα της Αρκαδίας. Είναι μια περιοχή πού παλαιόθεν υπήρχαν φωτεινές προσωπικότητες κληρικών, μοναχών και λογίων. Οι γονείς του λέγονταν Παναγιώτης και Μαρία. Η μητέρα του, το γένος Καρβελά, καταγόταν από την Βυτίνα, η οποία σε μεγάλη ηλικία έγινε μοναχή και έλαβε το όνομα Αγάθη. Ο Άγιος είχε τρεις μεγαλύτερους αδελφούς, τον Γεώργιο, τον Χρήστο και τον Ιωάννη και μίαν ακόμα αδελφή, την Αικατερίνη.

Μετά τα πρώτα γράμματα στη περίφημη σχολή της Δημητσάνας, ο Ελευθέριος πηγαίνει με έναν αδελφό του στην Κωνσταντινούπολη, όπου ολοκληρώνει τις σπουδές του και από εκεί μεταβαίνει στο Ιάσιο, όπου ζούσε ο πατέρας τους. Μέσα του, παρά την αγάπη για την μόρφωση και την παιδεία, σιγοκαίει ο πόθος για τον

μοναχισμό. Σκέπτεται το Άγιο Όρος. Ωστόσο, θα πέσει σε έναν μεγάλο πειρασμό στο Βουκουρέστι. Κοντά σε κάποιο Γάλλο πρόξενο και μετά σε κάποιο Ρώσο υπάλληλο θα «ξεχάσει» την κλίση του και θα τον κερδίσουν οι ηδονές του κόσμου. Είναι η εποχή που θα απομακρυνθεί από τον Θεό και θα ζητήσει τις χαρές στα εύκολα και στα πρόσκαιρα. Τα χειρότερα όμως δεν είχαν συμβεί. Λίγο αργότερα, οδεύοντας με Τούρκους προς την Κωνσταντινούπολη, αρνήθηκε τον Χριστό και παρέμεινε στον Ράϊς Εφέντη, αποζητώντας απολαύσεις και ανέσεις. Η νεότητα έχει μέσα της δυνατή την θέληση για την απόλαυση και την ανακάλυψη χωρίς όρια. Ζει αυτόν τον βίο και όλα έδειχναν ότι συνήθισε στην τρυφηλή ζωή και έτσι θα πορευόταν στην υπόλοιπη ζωή του. Τα βιώματα όμως της παιδικής ηλικίας κοντά στην Εκκλησία και η αγαθή προαίρεσή του «μίλησαν» μέσα του δυνατά.

Όταν δέχθηκε την περιτομή, κάτι δυνατό αισθάνθηκε μέσα του, κάτι ξύπνησε την ύπαρξή του και «θυμήθηκε» την αγάπη και την πίστη του στον Εσταυρωμένο Ιησού. Ήδη, από εκείνη την ώρα ξεκινούσε η μεγάλη και σημαντική περίοδος της μετανοίας, της μεταστροφή του. Όπως πολλοί άλλοι, που αρνήθηκαν τον Χριστό, μετανοεί πραγματικά και αναζητά σταδιακά τον τρόπο της μεταστροφής του στην Πίστη των πατέρων του. Πονάει για την πτώση του, συντρίβεται για ότι συνέβη, αλλά δεν αποθαρρύνεται. Έχει πάρει οριστική την απόφαση να επιστρέψει στην Ορθόδοξη Πίστη και λατρεία. Στον νου του έρχεται πάλι το Περιβόλι της Παναγίας. Εκεί θα καταφύγει για να καταθέσει τα λάθη του και να λάβει οδηγίες για την επιστροφή του.

Με την βοήθεια του πρέσβη της Ρωσίας ταξιδεύει στην μονή της Μεγίστης Λαύρας του Αγίου Όρους, όπου στη Μονή αυτή, βαθιά συντετριμμένος και ολοκληρωτικά μετανιωμένος, εξομολογείται τις αμαρτίες του και κυρίως τα περί της αλλαξοπιστίας του. Όλα θα τα καταθέσει στον παλαιό γνώριμό του και συμπατριώτη του Άγιο Γρηγόριο τον Ε΄ Πατριάρχη Κων/πόλεως. Ο Άγιος αυτός βρισκόταν τότε εξόριστος στο Άγιο Όρος. Δέχθηκε τον Ελευθέριο, τον άκουσε, τον κατανόησε και τον δυνάμωσε πνευματικά. Σαράντα ημέρες έμεινε ο Ελευθέριος κοντά σου, τόσες όσες χρειαζόνταν για να νιώσει την πραγματική ελευθερία. Με αγάπη τον συμβούλεψε ο Άγιος Γρηγόριος, αλλά και οι άλλοι αγιορείτες πατέρες και μετά από τις πατρικές αυτές νουθεσίες, κρίστηκε με το Άγιο Μύρο, όπως ορίζουν οι Κανόνες της Εκκλησίας. Μετά την αποκατάστασή του στην Ορθόδοξη Πίστη, ο χρόνος άρχισε να μετρά αντίστροφα. Έχει νιώσει βαθιά την ανάγκη να μαρτυρήσει για την Πίστη. Για τον λόγο αυτόν μεταβαίνει στη Σκήτη της Αγίας Άννης και εκεί, στην έρημο του Αγίου Όρους, νιώθει εσωτερική την ανάγκη να δώσει δημόσια ομολογία ενώπιον των τυράννων. Πηγαίνει στην Κωνσταντινούπολη για τον σκοπό αυτό, αλλά δεν ήταν η κατάλληλη ώρα για αυτόν ακόμα. Έτσι με την συμβουλή του Καλαβρυτινού μοναχού Παγκρατίου, επιστρέφει και πάλι στο

Άγιο Όρος. Πηγαίνει αρχικά στη Μονή Δοχειαρίου και στην συνέχεια στην Μονή Ιβήρων, κοντά στον συγγενή του μοναχό Ονούφριο. Στη Σκήτη του Τιμίου Προδρόμου της ίδιας μονής θα συναντήσει και θα συναναστραφεί και άλλους συντοπίτες του. Εκεί ασκούσαν πέντε Δημητσανίτες μοναχοί, υποτακτικοί του γέροντα Νικηφόρου. Στον χώρο αυτό ο Ελευθέριος έκανε μεγάλο αγώνα, έγινε πρότυπο μοναχού. Εγκρατής, νηστευτής, ασκητικός, ανέβαινε σταδιακά την κλίμακα των αρετών και απολάμβανε άλλες χαρές τώρα. Δεχόταν την αγάπη και την συμπάθεια των συμμοναστών του. Οι βιογράφοι του αναφέρουν: «Τις δύναται κατ' αξίαν να διηγηθή τα εκείνου κατορθώματα; το πολύ δηλαδή της νηστείας, το καρτερικόν της αγρυπνίας, την άμετρον κατάνυξιν, τας ολονυκτίους στάσεις, την αδιάλειπτον προσευχήν... το ταπεινόν του φρονήματος, το πράον, το καρτερικόν... Ο Ελευθέριος εν ολίγω χρόνω κατόρθωσε πάσαν αρετήν...».

Συχνά φλεγόμενος από τον πόθο του μαρτυρίου, ο οποίος συνεχώς αυξανόταν, ρωτούσε τους ασκητές αν είχε έρθει η ώρα για να ομολογήσει δημοσίως την αγάπη του στον Χριστό. Εκείνοι με ωριμότητα και εμπνεόμενοι από το Άγιο Πνεύμα, τον προέτρεπαν να συνεχίσει την προσπάθειά του στα πνευματικά. Τον συμβουλεύουν για υπομονή και αύξηση της άσκησης. Πράγματι, συνεχίζει όπως τον συμβούλευσαν, και δεν αργεί να δώσει σημείο ο Θεός. Μαζί τους βρέθηκε, όχι τυχαία, ένας προοδευμένος στην πνευματική ζωή κληρικός, ο Επίσκοπος Μυρέων Ιωάννης. Αυτόν παρακάλεσαν να ζητήσει από τον Θεό, να του αποκαλύψει ποιο είναι το θέλημα του θεού για τον Ελευθέριο. Πράγματι, τού αποκάλυψε ο Θεός, ότι με τη θέλησή του ο Ελευθέριος, πρέπει να παρουσιασθεί τώρα ενώπιον των Αγαρηνών και να υπομείνει το μαρτύριο. Αυτό το μήνυμα μετέφεραν στον Ελευθέριο.

Όμως, χρειάζεται για την μάχη που θα έδινε, να φορέσει «πανοπλία». Μετά από θαυμαστά σημεία και αμέτρητα δάκρυα, τα οποία πάντα έτρεχαν από τα μάτια του, κείρεται μεγαλόσχημος μοναχός και λαμβάνει το όνομα Ευθύμιος. Τώρα έχει πλέον ετοιμαστεί για την μεγάλη συνάντηση. Με την ευχή των πατέρων και αφού σε όραμα τον ευλόγησε η ίδια η Θεοτόκος, στις 19 Φεβρουαρίου 1814 συνοδευόμενος από τον συνασκητή του Γρηγόριο φεύγει για την Κωνσταντινούπολη, για να τύχει «της ποθούμενης σφαγής». Τον αποχαιρετούν οι συναθλητές του με πόνο, αλλά και μεγάλη χαρά.

Στις 22 Μαρτίου, Κυριακή των Βαΐων, και αφού έλαβε ο Ευθύμιος την Θεία Κοινωνία και τον έχρισαν με τον Ιερό Ευχέλαιο και το λάδι από τον κανδήλι της Πορταΐτισσας, κρατώντας στο ένα χέρι τον Σταυρό και στο άλλο τα Βάγια, παρουσιάστηκε ενώπιον του Ρουσούτ Πασά. Εκεί, καταπατάει το τούρκικο σαρίκι και αναθεματίζει τον Μωάμεθ. Ο πασάς τον περνά στην αρχή για μεθυσμένο ή

παράφρονα και τον στέλνει στην φυλακή για να συνέλθει. Όμως δεν αργεί να καταλάβει ότι ο Ευθύμιος είναι σταθερός στην Πίστη του Χριστού. Ο πασάς, όπως συνηθιζόταν, χρησιμοποιεί και υποσχέσεις για δόξες και τιμές, για να αλλαξοπιστήσει. Ο Άγιος όμως μένει ακλόνητος, γνωρίζει τι πάει να κάνει. Είναι αποφασισμένος για το μαρτύριο. Έτσι, αφού προσεύχεται με όλη την δύναμη της ψυχής του, γονατίζει μπροστά στους δήμιους. Ο βιογράφος του αναφέρει ότι έγινε κάτι συγκλονιστικό. Αφού κάποιος εκ των δημίων τον χτύπησε και δεν κατάφερε να τον αποκεφαλίσει, ο Άγιος του είπε: «Χτύπα καλά»! Έτσι, ενώπιον όλων, αποκεφάλισαν τον μάρτυρα, χωρίς να ακουστεί ούτε φωνή. Στεφάνωσε τότε ο Χριστός τον Ευθύμιο και τον τοποθετήθηκε έτσι στην χορεία των νεομαρτύρων της Εκκλησίας μας.

Ο άγιος Ευθύμιος εορτάζει στις 22 Μαρτίου κάθε χρόνο, που είναι η ημέρα της θυσίας του. Τεμάχιο λειψάνου του υπάρχει εκτός από το Άγιον Όρος, στον ναό του στην Δημητσάνα, ο οποίος, όπως λέγεται, ανοικοδομήθηκε στα θεμέλια της πατρικής του οικίας.

Ένα σημαντικό στοιχείο για την βιογραφία του, είναι η μεγάλη αρετή της μητέρας του, της μετέπειτα μοναχής Αγάθης. Πρόκειται για μια ευλαβέστατη γυναίκα, η οποία μετέδωσε στα παιδιά της την αγάπη στον Χριστό και στην Εκκλησία. Αφού έγινε μοναχή και έζησε βίο άγιο, κατά τον Δημητσανίτη, μακαριστό πλέον, γέροντα Ανανία Κουστένη, τα λείψανα της τοποθετήθηκαν στα θεμέλια του Μητροπολιτικού Ναού της Αγίας Κυριακής. Είναι χαρακτηριστική και καταλυτική η παρουσία και συνδρομή τέτοιων γυναικών. Βοηθούν τα παιδιά τους στην αγιότητα, πρώτα με το παράδειγμά τους και κατόπιν με τον λόγο τους. Φαίνεται ακατανόητο στις μέρες μας, ότι η μητέρα αυτή «χάρηκε» με την θυσία του νεαρού παιδιού της και πόνεσε όταν έμαθε ότι πρόδωσε την πίστη του. Οι μητέρες όμως, που πραγματικά πιστεύουν στον Χριστό, θέλουν να δουν πρωτίστως τα παιδιά τους, πολίτες του παραδείσου, ο οποίος βιώνεται από την παρούσα ζωή. Στα συναξάρια των αγίων μας συναντάμε τέτοιες παρουσίες, οι οποίες στην πλειονότητά τους γίνονται και αυτές αγίες της Εκκλησίας και κοσμούν το αγιολόγιο της Πίστης μας.

Ομιλία στον Ιερό Ναό Αγίου Δημητρίου Πειραιώς την 21 Οκτωβρίου 2021